DOI: 10.31359/2079-6242-2022-46-119
УДК 343.8

О. О. Пащенко, доктор юридичних наук, доцент, завідувач відділу дослідження проблем кримінального права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9640-0137

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ*

Постановка проблеми. Сутність функціонального підходу в науковому пізнанні полягає у вичленуванні досліджуваного об'єкта як цілого, поділу його на складові частини і виявленні функціональних залежностей як *між цими складовими,* так і між складовими і цілим[1]. Як такий об'єкт можна, зокрема, розглядати політику впливу на злочинність, складовими якої, серед іншого, є кримінально-правова політика та політика поводження із засудженими. Слід відзначити, що в правовій доктрині здебільшого йдеться не про політику впливу на злочинність, а про політику боротьби зі злочинністю, не про політику поводження із засудженими, а про кримінально-виконавчу політику.

На думку В. І. Борисова, кримінально-правова політика, будучи однією із складових політики у сфері боротьби зі злочинністю, водночас є її системоутворюючим елементом, а тому посідає домінуюче місце серед інших її напрямів. Так, актуалізація певних видів покарань, визначених кримінальним законом, зумовлює зміст кримінально-виконавчої політики щодо їх виконання. Тому кримінально-виконавчий напрям знаходиться під «подвійним» впливом як політики у сфері боротьби зі злочинністю, так і кримінально-правової політики, зокрема[2]. В. С. Зеленецький вказував, що кримінально-правовим аспектом насичені всі інші види політики, які реалізуються в сфері боротьби зі злочинністю. Саме кримінально-правова (за термінологією науковця – кримінальна) політика завжди встановлювала межі реалізації інших видів політики в цій сфері, у зв'язку із чим останні цілком справедливо розглядаються як похідні від першої[3]. На переконання М. І. Панова, оскільки серед наук кримінального циклу кримінальне право належить до категорії «фундаментальних», то розробка і трактування кримінальним правом міждисциплінарних категорій і понять є науковою і нормативно-правовою основою для інших наук цього блоку, які мають користуватися ними як «наявними» і «даними». Безумовно, зазначає правознавець, тут мають місце відносини «субординації», відповідно до яких прикладні науки цього блоку при розробці вказаних категорій і понять мають виходити з основних і принципових положень науки кримінального права[4]. У зв'язку із цим надання визначення політики поводження із засудженими є можливим лише після аналізу дефініції кримінально-правової політики та встановлення змісту цього поняття. При цьому слід мати на увазі, що підходи до визначення останнього се-

* *Примітка*. Стаття виконана в межах фундаментальної теми «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поводженні із засудженими в Україні» (номер державної реєстрації 0121U114397, термін виконання 1 кв. 2022 р. – 4 кв. 2025 р.) У розробці теми беруть участь: д.пед.н., проф. Ворожбіт-Горбатюк В. В., д.ю.н., с.н.с. Яковець І. С., д.ю.н., доц. Пащенко О. О., к.ю.н. Кутєпов М. В. Керівник теми к.ю.н., доц. Пивоваров В. В.

[1] Панов М. І. 'Функціональний підхід – необхідна складова методології наукових досліджень кримінального права' *Панов М. І. Вибрані праці з проблем правознавства* (Право, 2020) 277

[2] Борисов В. І. 'Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю та її напрямки' (2008) 15 Питання боротьби зі злочинністю 69

[3] Зеленецкий В. С. 'Концептуальные основы формирования инновационной уголовно-процессуальной политики Украины' (2008) 15 Питання боротьби зі злочинністю 82

[4] Панов М. І. 'Системний підхід у дослідженні науки кримінального права та її міждисциплінарних звязків' *Панов М. І. Вибрані праці з проблем правознавства* (Право, 2020) 240, 241

ред науковців різняться, а тому їх слід розглянути для виявлення того (підходу), який було б доречно використовувати під час установлення змісту політики поводження із засудженими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З точки зору О. М. Джужи, кримінально-правова політика – це *напрям діяльності* зі створення кримінального законодавства, здійснення криміналізації та декриміналізації, пеналізації та депеналізації і диференціації кримінальної відповідальності[1]. З цього приводу зазначимо, що наведене є нічим іншим як окремими проявами здійснення кримінально-правового регулювання суспільних відносин. У зв'язку із цим після наведеного визначення слід навести позицію Д. О. Балобанової, на думку якої кримінально-правова політика – це адекватні існуючим потребам у суспільстві *основні напрями, пріоритети, найважливіші завдання, шляхи й засоби* здійснення кримінально-правового регулювання[2]. На думку К. В. Волошиної, кримінально-правова політика – це *стратегія державних органів,* направлена на формування основних задач, принципів та цілей кримінально-правового впливу на злочинність у всіх сферах суспільного життя, та засоби досягнення позитивного результату, який виражається у прийнятті необхідних кримінально-правових законів та їх застосуванні[3]. Як бачимо, на відміну від позицій правників, що були наведені перед цим, дослідниця пише не про «напрям діяльності», а про стратегію, яка, як відомо, теж являє собою певний напрям (напрями) діяльності, але більш розгорнутий, що, окрім цього, обов'язково має своєю передумовою належне наукове обґрунтування. Водночас «стратегія» – це обов'язково «діяльність»,а тому реалізовуватися, впроваджуватися в життя шляхом бездіяльності вона не може. Отже, є підстави розглядати позицію К. В. Волошиної саме серед правників аналізованої групи. Близьким до наведених, але більш лаконічним, є визначення, запропоноване К. Б. Марисюком: кримінально-правова політика – це цілеспрямована *діяльність держави*, спрямована на розроблення та реалізацію кримінально-правових засобів боротьби зі злочинністю[4].

О. В. Остроrляд віддає перевагу такому визначенню кримінально-правової політики: кримінально-правова політика – це *напрям діяльності держави* в сфері охорони найбільш важливих для особи, суспільства і держави благ, законних інтересів і суспільних відносин від злочинних посягань, що виражається у визначенні кола злочинних діянь і законодавчих ознак останніх і формулюванні *ідей і* принципових положень, форм і методів кримінально-правової дії на злочинність із метою зниження і зменшення її негативного впливу на соціальні процеси[5]. Відмітимо, що цей науковець, на відміну від попередніх, указав у своєму визначенні на формулювання ідей, хоча і прив'язував їх до напряму діяльності держави, а не виділяв окремо, поряд із ним. На противагу цьому, О. В. Козаченко зазначає, що під кримінально-правовою політикою слід розуміти основні правові та політичні *ідеї,* які орієнтовані на подолання злочинності за допомогою кримінально-правових заходів[6].

Обидві позиції, що було наведено вище, поєднує у своєму визначені О. Д. Максимів, на думку якої кримінально-правова політика – це *напрям діяльності державних органів і суспільства* із протидії злочинності кримінально-правовими заходами, а також *сукупність керівних ідей*, які визначають зміст кримінально-правових норм та інститутів[7]. Окрім відзначеного, слід закцентувати увагу на тому, що дослідниця серед суб'єктів відповідної діяльності наводить суспільство, а не лише державу.

Метою статті є формування визначення політики поводження із засудженими крізь призму

---

[1] Джужа О. М. 'Науково-практичний інтерес до становлення кримінально-виконавчої та кримінологічної політики України' (2005) 11 Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) 171

[2] Балобанова Д. О. 'Рівні кримінально-правової політики' *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування : матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 12–13 жовтня 2016 р.) 153, 154

[3] Волошина К. В. 'Кримінально-правова політика, направлена на вдосконалення сфери, повязаної з невиконанням рішення суду' *Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* «*Політика в сфері боротьби зі злочинністю»* (11–16 березня 2014 р.) 125

[4] Марисюк К. Б. 'Кримінально-правова політика у сфері майнових покарань' *Політика в сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми: монографія.* П. Л. Фріса, В. Б. Харченка (ред) (Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016) 211

[5] Остроrляд О. В. 'Правозастосовча діяльність як форма реалізації кримінально-правової політики' *Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* «*Політика в сфері боротьби зі злочинністю»* (11–16 березня 2014 р.) 93

[6] Козаченко О. 'Сучасна кримінальна політика української держави: новації та традиції' (2008) 2 Сучасні тенденції розвитку держави та права України 29

[7] Максимів О. Д. *Теоретичні засади політики України у сфері протидії злочинності* (дис. канд. юрид. наук Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016) 47

наявних доктринальних дефініцій кримінально-правової політики та виявлення функціональних залежностей між цими видами політики впливу на злочинність.

Виклад основного матеріалу. Найпослідовніше у вітчизняній правовій доктрині підходить до визначення досліджуваного поняття П. Л. Фріс. Він зазначає, що кримінально-правова політика – *це системоутворюючий (основоположний) елемент політики у сфері боротьби зі злочинністю*, яка розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правової дії на злочинність, засоби їх досягнення[1]. У пізнішій публікації, написаній у співавторстві з В. І. Борисовим, П. Л. Фріс у цій частині відтворює наведене раніше визначення[2]. Таку позицію поділяє й Ю. В. Кернякевич-Танасійчук[3]. На жаль, у власних визначеннях науковці не акцентують уваги на тому, що саме являє собою досліджуваний вид політики (напрям діяльності держави, ідеї тощо), як це роблять дослідники, позиції яких було наведено в попередніх абзацах. Можливо це слід пояснити тим, що вони посилаються на поняття більш високого порядку (політика у сфері боротьби зі злочинністю), яке аналізують перед тим, як перейти до розгляду кримінально-правової політики, маючи при цьому на увазі, що властивості родового поняття обов'язково мають відбиватися й у понятті видовому. Це можна визнати достатньою причиною зосередження їх зусиль на характеристиці змісту поняття, а не його сутності (правової природи). Інакше пояснює наявність таких дефініцій Ю. А. Пономаренко. З його точки зору, В. І. Борисов, П. Л. Фріс та інші учені, серед яких названо, зокрема В. М. Куца та Т. А. Павленко, вбачають у кримінально-правовій політиці комплексне, системне явище, що не може бути зведене до якоїсь однієї площини її розуміння[4].

Визначення, запропоноване П. Л. Фрісом, покладає в основу власної дефініції також Я. О. Лантінов (як він сам про це зазначає). На його думку, це *діяльність органів державної влади* з введення у дію кримінально-правових актів (законів про кримінальну відповідальність, актів офіційного тлумачення кримінально-правових норм, постанов Пленуму Верховного Суду України), необхідних для здійснення державної політики[5].

Оригінальне визначення кримінально-правової політики дає М. І. Колос. Він пише, що кримінально-правова політика – «це *політика держави*, спрямована на виявлення за допомогою глибоких кримінологічних досліджень причин злочинності на макро- і мікрорівнях, та вироблення напрямів, формування завдань і визначення засобів кримінально-правового реагування (криміналізація, декриміналізація; пеналізація, депеналізація), охорони та захисту найбільш важливих (пріоритетних) суспільних і правових відносин, що вражаються суспільно небезпечними діяннями відповідних суб'єктів»[6]. Відзначена нами оригінальність визначення полягає у тому, що у нього входить посилання на виявлення «причин злочинності» та засобу, за допомогою якого таке «виявлення» здійснюється – «за допомогою глибоких кримінологічних досліджень». Нічого подібного інші науковці у визначення кримінально-правової політики не включають. Це є більш характерним для визначень політики у сфері боротьби зі злочинністю в цілому, оскільки кримінологічні дослідження є елементом її іншої складової частини – кримінологічної політики.

Із того, на чому ґрунтується і з чого виходить кримінально-правова політика, надає її визначення також В. І. Борисов: «виходячи з кримінально-правових положень щодо визнання певних суспільно небезпечних явищ злочинами і ґрунтуючись на кримінальному законодавстві, вона становить *комплекс відповідних керівних заходів*, спрямованих на формування кримінально-правових норм

---

[1] Фріс П. Л. *Політика у сфері боротьби зі злочинністю і права людини: монографія* (Надвірнянська друкарня, 2009) 68

[2] Борисов В. І., Фріс П. Л. 'Поняття кримінально-правової політики' *Політика в сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми: монографія.* П. Л. Фріса, В. Б. Харченка (ред) (Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016) 28, 29

[3] Кернякевич-Танасійчук Ю. В. *Кримінально-виконавча політика України: монографія.* (Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019) 139

[4] Пономаренко Ю. 'Поняття кримінально-правової політики' *Сучасний вимір кримінального права. Liber Amicorum на честь академіка Вячеслава Борисова:* монографія (Право, 2023) 119

[5] Лантінов Я. О. 'Кримінально-правова охорона основ громадянського суспільства України як складова кримінально-правової політики' *Політика в сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми: монографія.* П. Л. Фріса, В. Б. Харченка (ред) (Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016) 325

[6] Колос М. І. 'Кримінально-правова політика в Україні: окремі проблеми та шляхи їх вирішення' *Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування:* збірник матеріалів науково-практичної конференції (Київ, 5 грудня 2012 р.) 114, 115

та інститутів, їх застосування, з'ясування найбільш актуальних напрямів діяльності державних структур і правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю»[1].

Викладене дозволяє стверджувати, що в правовій доктрині кримінально-правова політика розглядається як діяльність (напрям діяльності), стратегія, основні правові та політичні ідеї, комплекс керівних заходів. При цьому суб'єктами названої діяльності називають державні органи, уповноважені органи, органи державної влади, суспільство.

Зважаючи на кореляційні зв'язки субординації, що існують між кримінально-правовою політикою та політикою поводження із засудженими, є підстави розглядати останню як діяльність, стратегію, ідеї та комплекс заходів у цій сфері.

З точки зору Ю. А. Пономаренка, вже створені підстави для переосмислення підходу до розуміння сутності кримінально-правової політики – не може йтися про якусь однобоку її інтерпретацію (як певної ідеї, обсягу знань, діяльність держави чи якось інакше), вона є багатоаспектним явищем, що зумовлює можливість її тлумачення у різних значеннях[2]. Далі правник послідовно аналізує ці значення (аспекти). На його думку, кримінально-правова політика – це діяльність держави з протидії злочинності засобами кримінального права (1), ідеальна модель або державна концепція здійснення такої діяльності (2), система наукових знань, що вивчає закономірності та перспективи її здійснення (3), відповідна навчальна дисципліна (4)[3]. Уявляється, що за такого підходу будь-який вид політики (зокрема правової) можна розуміти у названих аспектах. Зазначений підхід є також традиційним і для розуміння таких понять, як «кримінальне право», «кримінально-виконавче право» та будь-яке «право» взагалі, з тими уточненнями, що в першому значенні це не сама по собі «діяльність держави», а система правових норм, що регулюють суспільні відносини у відповідній сфері. Неважко помітити, що інші відзначені аспекти є віддзеркаленням першого (діяльності держави – якщо вести мову про політику, і системи правових норм – якщо аналізується «право»). З огляду на це, перший аспект є домінуючим, саме він набуває першочергового, фундаментального значення, інші аспекти формуються саме навколо нього, є похідними від нього. Тому, аналізуючи політику поводження із засудженими, зауважуємо, що її слід розуміти насамперед як діяльність держави (але не лише її, а й інших суб'єктів), оскільки для захисту прав цієї категорії осіб має значення саме здійснення такої діяльності, а не ідеї, покладені в її підґрунтя, система наукових чи догматичних знань. На наш погляд, цю тезу слід чітко зафіксувати, а вже потім віддавати належне іншим значенням аналізованого поняття. Безумовно, що для ефективного, справедливого, доцільного, послідовного здійснення відповідної діяльності вона має ґрунтуватися на ідеях, що відбивають основні закономірності суспільного розвитку на певному етапі його становлення. Для сучасної України такими ідеями є захист прав людини та необхідність євроінтеграції. Тому у діяльності держави та інших суб'єктів реалізації відповідного виду політики має відбиватися насамперед ідея цілковитого захисту прав засуджених та виконання зобов'язань щодо євроінтеграції, взятих на себе нашою державою в цій сфері. Але якими б гарними і прогресивними не були б відзначені ідеї, доки вони не знайдуть свого втілення у відповідній діяльності, доти вони будуть залишатися кантівською «річчю в собі». Те саме стосується третього і четвертого аспектів, наведених Ю. А. Пономаренком. Розвиток наукового знання, його надбання буде корисним використати під час здійснення відповідної діяльності. Водночас без такої діяльності, отримане наукою знання залишається «мертвим». Так само запорукою її успішного здійснення є й підготовка на базі навчальної дисципліни грамотних, компетентних фахівців, які реалізують політику в сфері захисту прав засуджених. Але без відповідного «здійснення» така освітянська діяльність стає беззмістовною.

Висновки. Викладене дозволяє стверджувати, що дефініцію політики поводження із засудженими слід надавати з урахуванням наявних у науці підходів до визначення кримінально-правової політики. Категорії та поняття, якими оперує наука кримінально-виконавчого права, мають знаходитись у стані цілковитої несуперечливості з тими, що надаються наукою кримінального права. Саме

[1] Борисов В. І. 'Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрямки' (2009) 100 Проблеми законності 310

[2] Пономаренко Ю. 'Поняття кримінально-правової політики' *Сучасний вимір кримінального права. Liber Amicorum на честь академіка Вячеслава Борисова:* монографія (Право, 2023) 119, 120

[3] – 121–130

такими є функціональні залежності між цими науками взагалі та відповідними видами політики, зокрема. Таке становище можна пояснити також тим, що наука кримінального права є серед наук кримінального циклу фундаментальною, а наука кримінально-виконавчого права – прикладною.

Політику поводження із засудженими слід розуміти насамперед як діяльність держави та інших суб'єктів у відповідній сфері, що має ґрунтуватися на ідеях захисту прав людини та необхідності виконання Україною своїх зобов'язань щодо євроінтеграції (в частині поводження із засудженими).

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Fris P. L. Polityka u sferi borotjby zi zlochynnistju i prava ljudyny: monohrafiia [Politics in the field of fighting crime and human rights: monograph] (Nadvirnjansjka drukarnja, 2009) 168 (in Ukrainian).
2. Kerniakevych-Tanasiichuk Yu. V. Kryminalno-vykonavcha polityka Ukrainy: monohrafiia [Criminal-executive policy of Ukraine: monograph] (Prykarpatsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2019) 336 (in Ukrainian).

Part of the books

3. Borysov V. I., Fris P. L. *'Poniattja kryminalno-pravovoji polityky'. Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju Ukrajiny: teoretychni ta prykladni problem: monohrafiia Frisa P. L., Kharchenka V. B. (red.)* [Concept of criminal law policy. Ukraine's crime-fighting policy: theoretical and applied problems: monograph Fris P. L., Kharchenko V. B. (ed.)]. (Prykarpatsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2016) 24–43 (in Ukrainian).
4. Lantinov Ja. O. *'Kryminaljno-pravova okhorona osnov ghromadjansjkogho suspiljstva Ukrajiny jak skladova kryminaljno-pravovoji polityky'. Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju Ukrajiny: teoretychni ta prykladni problem: monohrafiia Frisa P. L., Kharchenka V. B.* (red.) [Criminal law protection of the foundations of civil society of Ukraine as a component of criminal law policy. Ukraine's crime-fighting policy: theoretical and applied problems: monograph Fris P. L., Kharchenko V. B. (ed.)]. (Prykarpatsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2016) 316–332 (in Ukrainian).
5. Marysiuk K. B. *'Kryminalno-pravova polityka u sferi mainovykh pokaran'. Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju Ukrajiny: teoretychni ta prykladni problem: monohrafiia Frisa P. L., Kharchenka V. B. (red.)* [Criminal law policy in the field of property penalties. Ukraine's crime-fighting policy: theoretical and applied problems: monograph Fris P. L., Kharchenko V. B. (ed.)]. (Prykarpatsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2016) 203–216 (in Ukrainian).
6. Panov M. I. *'Funktsionalnyi pidkhid – neobkhidna skladova metodolohii naukovykh doslidzhen kryminalnoho prava'. Panov M. I. Vybrani pratsi z problem pravoznavstva* [The functional approach is a necessary component of the methodology of scientific research of criminal law. Panov M. I. Selected works on the problems of jurisprudence]. (Pravo, 2020) 275–286 (in Ukrainian).
7. Panov M. I. *'Systemnyi pidkhid u doslidzhenni nauky kryminalnoho prava ta yii mizhdystsyplinarnykh zviazkiv'. Panov M. I. Vybrani pratsi z problem pravoznavstva* [Systematic approach in the study of the science of criminal law and its interdisciplinary connections. Panov M. I. Selected works on the problems of jurisprudence]. (Pravo, 2020) 233–241 (in Ukrainian).
8. Ponomarenko Yu. *'Ponjattja kryminaljno-pravovoji polityky. Suchasnyj vymir kryminaljnogho prava'. Liber Amicorum na chestj akademika Vjacheslava Borysova: monohrafiia* [Concept of criminal law policy. The modern dimension of criminal law. Liber Amicorum in honor of Academician Vyacheslav Borisov: monograph]. (Pravo, 2023) 115–134 (in Ukrainian).

Journal articles

9. Borysov V. I. 'Derzhavna polityka u sferi borotby zi zlochynnistiu ta yii napriamky' [State policy in the sphere of crime control and its directions] (2009) 100 Problemy zakonnosti – Problems of legality 305–312 (in Ukrainian).
10. Borysov V. I. 'Suchasna polityka derzhavy u sferi borotby zi zlochynnistiu ta yii napriamky' [Modern state policy in the field of fighting crime and its directions] (2008) 15 Pytannia borotby zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention 68–80 (in Ukrainian).
11. Dzhuzha O. M. 'Scientific and practical interest in the development of criminal enforcement and criminological policy of Ukraine' [Scientific and practical interest in the formation of criminal executive and criminological policy of Ukraine] (2005) 11 Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka) – Fight against organized crime and corruption (theory and practice) 164–175 (in Ukrainian).

12. Zeleneckyj V. S. 'Konceptualjniye osnovy formyrovanyja ynnovacyonnoj ugholovno-processualjnoj polytyky Ukrainy' [Conceptual foundations for the formation of innovative criminal procedural policy in Ukraine] (2008) 15 Pytannia borotby zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention 81–109 (in Russian).
13. Kozachenko O. 'Suchasna kryminalna polityka ukrainskoi derzhav : novatsii ta tradytsii' [Modern criminal policy of the Ukrainian state: innovations and traditions] (2008) 2 Suchasni tendentsii rozvytku derzhavy ta prava Ukrainy – Modern trends in the development of the state and law of Ukraine 28–40 (in Ukrainian).

Dissertation

14. Maksymiv O. D. Teoretychni zasady polityky Ukrainy u sferi protydii zlochynnosti [Theoretical foundations of Ukrainian policy in the field of crime prevention] (dys. kand. yuryd. nauk. Lviv state university of internal affairs, 2016) 334 (in Ukrainian).

Conference papers

15. Balobanova D. O. 'Rivni kryminalno-pravovoi polityky' [Levels of criminal-legal policy] *Sotsialna funktsiia kryminalnoho prava: problemy naukovoho zabezpechennia, zakonotvorennia ta pravozastosuvannia: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kharkiv, 12–13 zhovtnya 2016 r.) 153–156 (in Ukrainian).
16. Voloshyna K. V. 'Kryminalno-pravova polityka, napravlena na vdoskonalennia sfery, poviazanoi z nevykonanniam rishennia sudu' [Criminal law policy aimed at improving the sphere related to non-execution of a court decision] *Materialy mizhnarodnoji naukovo-praktychnoyi konerentsii «Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju»* (11–16 bereznya 2014 r.) 125–129 (in Ukrainian).
17. Kolos M. I. 'Kryminalno-pravova polityka v Ukraini: okremi problemy ta shliakhy yikh vyrishennia' [Criminal law policy in Ukraine: individual problems and ways to solve them] *Pravova polityka Ukrainy: kontseptualni zasady ta mekhanizmy formuvannia: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii* (Kyiv, 5 hrudnia 2012 r.) 114–121 (in Ukrainian).
18. Ostroghljad O. V. 'Pravozastosovcha dijaljnistj jak forma realizaciji kryminaljno-pravovoji polityky' [Law enforcement activity as a form of implementation of criminal law policy] *Materialy mizhnarodnoji naukovo-praktychnoyi konerentsii «Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju»* (11–16 bereznya 2014 r.) 93–96 (in Ukrainian).

Пащенко О. О.
Кримінально-правова політика та політика поводження із засудженими.

У статті розглянуто наявні в науці підходи до визначення кримінально-правової політики. Зазначено, що вона розуміється як діяльність органів державної влади, комплекс керівних заходів, стратегія, основні правові та політичні ідеї. При цьому суб'єктами названої діяльності називають державні органи, вповноважені органи, органи державної влади, суспільство. Зважаючи на кореляційні зв'язки субординації, що існують між кримінально-правовою політикою та політикою поводження із засудженими, є підстави розглядати останню як діяльність, стратегію, ідеї та комплекс заходів у цій сфері.

Аналізується наукова концепція, згідно якої кримінально-правова політика є багатоаспектним явищем, що зумовлює можливість її тлумачення у різних значеннях: діяльність держави з протидії злочинності засобами кримінального права; ідеальна модель або державна концепція здійснення такої діяльності; система наукових знань, що вивчає закономірності та перспективи її здійснення; відповідна навчальна дисципліна. Відзначається, що, домінуючим є перший аспект, який набуває першочергового, фундаментального значення, тоді як інші аспекти формуються навколо нього, є похідними від нього. Тому політику поводження із засудженими слід розуміти перш за все як діяльність держави (але не лише її, а й інших суб'єктів), оскільки для захисту прав відзначеної категорії осіб має значення саме здійснення такої діяльності, а не ідеї, покладені в її підґрунтя, система наукових чи догматичних знань.

Ключові слова: *кримінальне право, кримінально-виконавче право, кримінально-правова політика, кримінально-виконавча політика, політика в сфері поводження із засудженими.*

Pashchenko O. O.
Criminal law policy and the policy of treatment of convicts

In the article the available scientific approaches to the definition of criminal law policy are considered. This was done in order to define the policy of treatment of convicts and to identify functional dependencies between these types of policies affecting crime.

It is noted that criminal law policy is understood as the activity of state authorities, a set of management measures, strategy, basic legal and political ideas. At the same time, the subjects of the mentioned activity are state bodies, authorized bodies, state authorities, and society. Considering the correlational relations of subordination that exist between the criminal law policy and the policy of treatment of convicts, there are reasons to consider the latter as an activity, strategy, ideas and a set of measures in this area.

The scientific concept is analyzed, according to which the criminal law policy is a multifaceted phenomenon, which leads to the possibility of its interpretation in different meanings: the activity of the state to combat crime by means of criminal law; an ideal model or state concept for the implementation of such activity; a system of scientific knowledge that studies patterns and prospects for its implementation; relevant academic discipline. It is noted that, with this approach, each type of policy (especially legal) can be understood in the mentioned aspects. Dominant is the first aspect, which acquires primary, fundamental importance, while other aspects are formed around it, are derived from it. Therefore, the policy of dealing with convicts should be understood first of all as an activity of the state (but not only of it, but also of other subjects), since for the protection of the rights of the specified category of persons it is important the implementation of such activity, and not the ideas laid in its basis, a system of scientific or dogmatic knowledge. At the same time, for effective, fair, expedient, consistent implementation of the relevant activity, it should be based on ideas that reflect the main laws of social development at a certain stage of its formation. For modern Ukraine, such ideas are protection of human rights and need for European integration. Therefore, the activity of the state and other subjects implementing the relevant type of policy should first of all reflect the idea of full protection of the rights of convicts and the fulfillment of the obligations regarding European integration undertaken by our state in this area.

Key words: *criminal law, criminal-executive law, criminal law policy, criminal-executive policy, policy in the field of treatment of convicts.*

Стаття надійшла до редакції:20.09.2023 р.
Прийнята до друку: 20.11.2023 р.